

soonlijkheid volkomen in overeenstemming waren met het begeeren en het streven van zijn diepste „ik“, dan zou of aan den toestand voor God van dat diepste „ik“ ernstig moeten worden getwijfeld, of zij zouden als heiligen leven.

Maar juist bij den wedergeborene is door geloof de beleving, dat ook zijn uitlijden op den weg der gehoorzaamheid, ook zijn velerlei reden tot klacht („ik ellendig mensch“) niets verandert aan zijn „ik“ in zijn binnenste kern. Dat „ik“ kan maar een van beide zijn: het kan staan in ongelooft of in geloof. Het was van nature van God afgekeerd, maar de wedergeboorte was de daad des Geestes die het afgekeerde „ik“ weer naar God toebog. En in die toebenging ligt tevens de wondere genade Gods dat hij ons „ik“ dan voor goed vast zet. Wij gelooven „de volharding der heiligen“.

En toch blijft er ook bij dien wedergeboren mensch in zijn bewustzijn, in zijn neigingen, in zijn streven nog zoo heel veel dat juist zich nog van God wil afkeeren. Hij zondigt eiken dag. En toch zegt de apostel dat een iegelijk die uit God geboren is, niet meer zondigt, ja zelfs niet meer kan zondigen, overmits het zaad Gods in hem blijft.

Dat komt omdat zijn verborgenste, binnenste „ik“ heilig is voor God. Het is afgesneden van de zonde. Het is niet meer in staat om te vervallen van de genade. Het heeft van God ontvangen het eeuwige leven. Met dit herboren „ik“ heeft de Heilige Geest een stage gemeenschap. Uit den Heiligen Geest ontvangt dit herboren „ik“ zijn aandringen. En Paulus zeide: „Als ik (Paulus) de zonde doe, zoo doe ik dezelve niet meer“. Als Paulus de zonde doet komt ze niet uit zijn diepste „ik“ maar uit heel iets anders.

Ook hier komen wij nu niet meer uit de vraagstelling uit, indien wij niet erkennen dat wij het woord „ik“ eenzijdig wel gebruiken moeten voor den totaal-persoon, maar dat wij het anderzijds ook gebruiken moeten voor de kern onzer persoonlijkheid.

En bij dezen stand van zaken moeten we nu wel de verklaring aanvaarden die we reeds boven ook in een ander verband gaven. Het is deze, dat niet alles wat het „ik“ is en wat het „ik“ heeft daarom ook aanstonds in het bewustzijn van den mensch leeft en heerscht.

Het is nu deze worsteling tusschen ons „ik“ en het leven van ons bewustzijn en het leven van onze daad, die in de bekeering wordt uitgestreden.

Op beide zijden van de bekeering toch wordt in de Schrift de nadruk gelegd. De Schrift immers heeft voor bekeering twee woorden. In de eerste plaats het woord metanoia, dat beteekent: omzetting van het bewustzijn, (of wil men misschien meer letterlijk maar daarom nog niet meer juist: omzetting van het verstand) en epistofé, d.i. omzetting, ommekeer van den wandel.

Maar dit onderscheid tusschen wedergeboorte en bekeering kan slechts worden verklaard, indien wij aanvaarden dat het „ik“ voor God heilig kan zijn, terwijl overigens de totaal-persoon als individu nog beginnen moet aan de omzetting van het bewustzijn en aan de radicale wijziging van zijn levenswandel. Zoowel de Schrift als de levenspraktijk leeren ons dat immers een verandering van ons „ik“ in de wedergeboorte niet op hetzelfde oogenblik gevolgd wordt door een totale wijziging van ons bewustzijnsleven en door een volmaaktheid van wandel.

Nu gaat ook die omzetting van het bewustzijn evenmin als de wijziging van den levenswandel buiten Gods werk om. Vandaar dan ook dat in de Schrift de bekeering zoowel omschreven wordt als werk van den mensch, als werk Gods. Het proces van de bekeering in beiderlei zin voltrekt zich bij den eenen persoon ook sneller dan bij den anderen, al is het helaas waar dat ook de allerheiligsten, zolang ze in dit leven zijn nog maar een klein beginsel dezer gehoorzaamheid hebben. Maar in beginsel staat het toch zoo, dat daar waar het „ik“ eenmaal door Gods genade is omgezet, ook de omzetting van het bewustzijn stellig in beginsel althans volgen zal.

Het „ik“, herschapen om te heerschen op zulk een wijze, dat de mensch weer een geestelijke mensch worden zal in al de sferen van het bewustzijn, zal zijn heerschappij bij den waarachtig geloovige althans in beginsel moeten doen gelden. Deze gelding van het herboren „ik“ door de kracht des Heiligen Geestes bewerkt, brengt den geloovige tot het leven der heiligmaking. Daarom beteekent de wedergeboorte ook wel een principiële ommekeer voor den geheelen persoon. Maar de worsteling waarvan Romeinen 7 zulk een klare taal spreekt, blijft.

Bij den onwedergeboren mensch is er telkens een overheerscht worden door hetgeen de zonde en de ongehoorzaamheid in zijn leven indraagt. Die mensch is van nature „vleeschelijk“; hij is psychisch („psuchikos“, bij ons vertaald: „natuurlijk“). Daar leeft het „ik“, gebogen omlaag, onder de wet des vleesches.

Maar juist in de kern van zijn persoonlijkheid wordt de mensch door den Geest Gods bij de

wedergeboorte aangegrepen. En dit aangegrepen zijn in zijn „ik“ postuleert, eischt, voor het bewustzijn van ieder geloovige die midden in den storm van bekeering en heiligmaking staat het wezenlijke bestaan van dat „ik“.

J. W.

MUZIKALE KRONIEK

De Matthäus-Passion-uitvoering door de Nederlandsche Bachvereniging te Naarden.

Ook dit jaar heeft de Nederlandsche Bachvereniging op Goeden Vrijdag der traditie getrouw Bachs Matthäus-Passion uitgevoerd in de Groote Kerk te Naarden. Gelukkig heeft de opmerking bij vorige uitvoeringen door enkele recensenten gemaakt, dat een onverkorte weergave van het werk niet gewenscht was, te veel eischte van de hoorders, geen effect gehad. Ook nu weer gaf men 'smorgens van 11 uur tot half 1 het eerste gedeelte, dat eindigt met het machtige, prachtig bewerkte slotkoraal (melodie als Psalm 68) „O Mensch, bewein' dein' Sünde gross“, waarvan de melodie zoo helder uitkomt dank zij het knapen-koor, terwijl 's middags van 2 tot 4 uur het tweede gedeelte ten gehore werd gebracht. Ook het publiek had zich niet laten afschrikken door het onverkort weergeven van Bachs meesterwerk, want ook ditmaal was de zeer ruime kerk overvol, geen plaats onbezet.

Wat de wijze van uitvoeren betreft valt steeds weer te roemen het pogen om elk effectbejag te vermijden en te trachten het werk te geven, zooals Bach het zich waarschijnlijk heeft gedacht en het heeft doen uitvoeren. Dat eischt geen geringe offering van de uitvoerenden, want telkens weer biedt de gelegenheid zich aan om door te dramatiseren eigen kunnen te beter te laten uitkomen. En het kunnen is hier bij de uitvoerenden buitengewoon groot; zóó groot, dat ook zonder één enkele poging om door onwaardig effectbejag te schitteren ten koste van het geheel, een weergave verkregen wordt, die de toehoorders in alle hoeken gevulde kerk al den tijd in beslag neemt, zoodat de drie en een half uur, die de uitvoering vordert, slechts één enkel oogenblik schijnen.

Is dan ook moeilijk om aan te geven wat de glanspunten waren in deze uitvoering, daar niet alleen de bekendste aria's en koren ten volle tot hun recht kwamen, maar ook de onbekende en schijnbaar minder belangrijke gedeelten een weergave genoten, die in alle opzichten af was en ze ten volle tot hun recht deed komen. De dirigent, Anton van der Horst, toonde door zijn weergave, ook van details, een steeds dieper gaande bestudeering en verder doordringend inzicht in het werk. Als solisten werkten mee de dames Jo Vincent en Ilona Duriga en de heeren Louis van Tulder, Max Kloos, Willem Ravelli, Smulders, Smithuyzen en Louman, terwijl enkele koorleden de kleinere partijen zongen. Zoowel de aria's als de recitatieven kwamen ten volle tot hun recht, inzonderheid ook de belangrijke partij van den evangelist. Het Utrechtsch Stedelijk Orkest zorgde als altijd voor de instrumentale begeleiding, terwijl de clave cimbel partij uitnemend werd weergegeven door mej. Marie Landré en de orgel-partij in handen was van Valentijn Schoonderbeek. Het Bachkoor deed de koorgedeelten uitstekend tot hun recht komen en het knapenkoor deed in het eerste gedeelte genieten van zijn helder gezongen koralen. De beste roem is, dat het werk tot ons kwam als een eenheid, dat geen enkel oogenblik gevoeld werd, welke ontzaglijke moeilijkheden de uitvoerenden bij het geven van dit werk te overwinnen hebben. Natuurlijk blijven altijd nog wel enkele kleinigheden verbetering vragen, ik denk aan enkele ritenuto's in het eerste gedeelte waar de samengang van het vocale en instrumentale gedeelte soms even minder nauwkeurig was en enkele momenten waar de orgelbegeleiding nog iets accurater had kunnen zijn, maar deze vlekjes waren zoo gering, dat ze niet in staat waren den totaal-indruk ook maar iets te benadeelen.

Al luisterende viel het me op, hoe Bach tot vijfmaal toe de melodie gebruikt van „Herzlich thut mich verlangen“ (dezelfde melodie als van Gezang 123, die tot tweemaal toe is aangegeven bij de pas aangenomen uitbreiding van onzen gezangsbundel). De eerste vier maal behandelt Bach de harmonisatie dezer melodie zeer vrij, eerst na den kruisdood als de melodie gebruikt wordt voor de woorden: „Wenn ich einmal soll scheiden“ wordt de melodie phrygisch geharmoniseerd. Een tweede eigenaardigheid, die me opviel was het optreden der verschillende stemmen in het „Recitativo e Coro“ dat onmiddellijk aan het slotkoraal voorafgaat. De bassolist begint daar en wordt beantwoord door het koor, waarbij de sopraanpartij de leiding heeft; zoo wordt de altsolo beantwoord door het koor, waarbij de baspartij de leiding heeft; alleen de tenorsolist ziet zijn solo beantwoord door het koor met als leidende partij de tenor.

Bussum.

D. STROO.

PERSSCHOUW

Korte opmerking inzake pluriformiteitsdebat.

Nu om redenen, die geheel buiten het eigenlijke geschiedpunt of de leiding van ons blad liggen, besloten werd (zie elders) de verdere afhandeling van de door mij contra Prof. Hepps gestelde vraagpunten nog wat te laten wachten, zie ik er ook van af, Dr Berkouwer reeds te antwoorden, gelijk ik hem verleden week beoorloofde.

Een uitzondering moet ik echter maken voor één opmerking, die m.i. niet verder binnenkamergesprekken beheerschen moet. Dr Berkouwer zegt (vrij geciteerd)¹⁾:

Ik geloof niet, dat het artikel van Prof. Hepp tegen Prof. Schilder gericht was. Hebben ook niet Ds Feenstra en Ds Den Houting over de pluriformiteit der kerk geschreven?

Voorzoverre het woordje „ook“ erkent, dat in Dr B.'s hier geciteerden volzin eigenlijk had moeten staan: „niet alleen“ (tegen Schilder), zegt Dr B. geen nieuws, want ik zelf heb al dadelijk gezegd, dat er anderen waren. Overigens heb ik, toevalligerwijs juist in dezelfde week, waarin Dr B. dit schreef, aangewezen, op welken grond elk moet aannemen, dat Prof. Hepp nauwkeurige studie gemaakt heeft van wat „De Reformatie“ had geschreven; en tenslotte wijs ik — óók nog om een andere reden, die ik nu weer niet in de krant zet, (maar die daarom Dr B. niet behoefte te doen vragen, waarom ik toch zulke mysteriën bespreek) — erop:

a. dat Ds Feenstra 23 Nov. '28 voor het eerst over de pluriformiteit gehandeld heeft, en later 10 Juni '32; en meer niet;

b. dat Ds Den Houting eigenlijk zelf rechtstreeks niets gepubliceerd heeft over de pluriformiteit, dat evenwel 29 Juni 1932 Ds Den H. een referaat hield over de juiste beschouwing en waardeering van ons eigen kerkelijk instituut, welk referaat is opgenomen in het „Mannenblad“ Aug. 1932; en dat vervolgens in de nrs van Oct. en Nov. '32, Jan. en Febr. '33 de vragen, gerezen naar aanleiding van dit antwoord, zijn behandeld; en dat vervolgens op een predikanten/ouderlingenconferentie van 29 Sept. 1932 door Ds Den Houting is gerefereerd over de eenheid der kerk, ook in haar openbaring als instituut, waarvan slechts de stellingen gepubliceerd zijn; dat eindelijk Ds Den H. voor een ouderlingenconferentie van 9 Nov. 1932 sprak over kerkelijk besef, opgenomen later in het „Ouderlingenblad“, waarschijnlijk Jan. en Febr. 1933; dat Ds Den H. vroeger wel eens sprak (7 Mei 1920) op een Gorcumse predikantenconferentie over „art. 27—29 der Ned. Gel. Bel. en de Plurif. der Kerk“, welk referaat de aandacht gehad heeft van Dr Buizer (Acta Leeuwarden, 246);

c. dat ik zelf herhaalde malen schreef over de pluriformiteit, en de pluraliteit, maar dit vooral deed in het jaar 1932, vooral dan weer tegen het einde van 1932; m.a.w.

d. dat wie zich bezig hield met Ds Feenstra en Ds Den Houting, en dan voorts — gelijk Prof. Hepp verklaarde — nauwkeurig heeft geanalyseerd „de“ kritiek (op „de“ „leer der pluriformiteit“) van „hen“, „die in den laatsten tijd op deze leer kritiek hebben uitgeoefend“, dan ook moet hebben gedacht aan wat „De Reformatie“ schreef over het onderwerp, en zich moet hebben gekeerd daartegen;

e. vooral ook, omdat wat „De Reformatie“ schreef, ten deele samenviel, en ten deele samenhang met de discussie, die in de pers over deze dingen gevoerd was, en daarvan ook duidelijk kennis had gegeven.

De rest komt dan later wel, als ik het onderwerp afhandel.

De schilder en de Scheppez.

In „De Nieuwe Eeuw“ wordt gehandeld over den schilder W. Schuhmacher. Van den welken ons tot onze niet geringe verbazing verzekerd wordt, dat hij „geen passielooze“ is. Geciteerd wordt een over Schuhmacher handelend artikel van R. H. Dijkstra, Vrije Bladen, XI, 2. We lezen:

Dijkstra teekent Schuhmacher vervolgens als landschap-, daarna als stillevens-schilder. Toen hij de mogelijkheden van dit laatste genre tot haar uiterste had gedreven, sprak het welhaast vanzelf, aldus Dijkstra, dat hij zich daarna intensiever dan ooit tevoren aan de reactie van den mensch gewijd heeft. „Naar den Genesis werd de mensch het laatste geschapen, en het schoppingsverhaal heeft te lang en te zeer de laatste overtuigingen der menschen mede beheerscht, dan dat het niet zeer dom zou zijn zich boven de eenvoudige waarheden daarvan, hoe dan ook begrepen, verheven te achten. Als de God, in wie eeuwen en volken troost en kracht tot volharding vonden, niet rustte voor hij den mensch geschapen had, kan de schilder, die een wereld te herscheppen krijgt, zijn taak niet volbracht rekenen zoolang hij in zijn arbeid den mensch niet betrokken heeft, en is zulks te doen naar eigen vermogen zijn laatste en nobelste roeping.

Wie de ontwikkeling van Schuhmacher met belangstelling volgden, twifelen niet, of zij zou tot aanvaarding dier roeping leiden.

Eenige interessante portretopdrachten kwamen op den julisten tijd en gaven Schuhmacher gelegenheid tot schilderen van belangrijke schilderijen als de portretten van Prof. S. en mevr. v. d. L.

We hebben toch wel noodig een terugkeer tot het

1) Dit stukje persschouw was bestemd voor het nummer van verleden week. Bij de post of bij de opening der enveloppe ter drukkerij moet evenwel het kleine knipseltje, dat ik als citaat van Dr Berkouwer had ingesloten, zijn zoek geraakt. Daarom kon de drukkerij tot mijn spijt verleden week niet dit stuk opnemen. Ik citeer thans eenigszins vrij uit mijn geheugen, en verontschuldigd hiermee tevens het komen met mosterd in de pauze van den maaltijd.

a b c van
moedige“ of
raad blijven

Ult „De Nieuwe

Leven d
langer?

„Kortere“
der meest

Hij bewo
levensduur
twee jaar

De oorza
den in de
vrouw heef

heeft geen
is ze no
drinken.

De overd
gewoest va
Volgens

physiek en
wanneer e
laagje vet.

„Voor v
vrouwen he
vrouwen ver
Amerika te

Het Ned. e

Te Koffi
deel van d
scheiden om
de eerstgen

H. Avondm

Men zal in

En inzake d
voormalige b
ling van Chr

Er is dus

men moent, d
te heeten.

Tenzij iem
voering der
opgehouden,

anders over.

Trouwens,

De Nieuwe

Er zijn n
Confucian
valscht en
ondermijnd

deze „begu
conservatie
ambtenaret

kooplieden
doortrokken

ken. Deze l
woordige u
politieke e

men de out
leer van C

aanhanger
eeten tot

eischen, de
den meest

van buiten
wel als ho

vergeefsch
Confucian

Dat de sit
kunnen betw

Maar wat
het Confucius

naam overig
zijn bestaan

dom“ prijs g
met het O o s

in het hoofd

Voor ons

Achter het

Christendom

en te eeren.

Da P. Prim

werk van Al

hundreds“, 11

Velen me

die momen

vallig vers

Nationaal-S

lijk verban

in Holland,

het liefst v

Deze voo

heid in stri

hieronder

uit het bov

Welke is

Schrijver

heeft tegenov

der Joden“;

Achter d
loest de h
een schred
houding v
der joden.
Jodendom

a b c van geloofsbezit, zullen we voor zulke „hoogmoedige” of dom-verlegen aesthetische „wijsheid” behaard blijven.

De levensduur van onze vrouwen.

Uit „De Nieuwe Eeuw”:

Leven de vrouwen van tegenwoordig korter of langer?

„Kort”, beweert professor Thomas Barlow, een der meest beroemde geneesheeren van Engeland.

Hij beweert, dat de vrouw in de laatste tijden van levensduur is verminderd. Het verschil zou ongeveer twee jaar zijn.

De oorzaak er van moet volgens hem, gezocht worden in de levenswijze der vrouw zelf. De moderne vrouw heeft geen gezond leven. Ze leeft te intens. Ze heeft geen rust en wordt steeds voortgestuwd. Daarbij is ze nog zoover gegaan te rooken en... alcohol te drinken.

De overdreven slanke lijn is ook een der oorzaken geweest van vele vrouwenziekten.

Volgens den geneesheer-professor, is het volmaakt fysiek en verstandelijk evenwicht maar mogelijk, wanneer de zenuwen beschermd zijn door een laagje vet.

Voor vijftig jaar, zegt de professor, speelden de vrouwen het golfspel niet, maar ze konden uren en uren ver gaan en trokken met hun man mede om Amerika te koloniseren.

Weer een „ware kerk” geboren!

Het Ned. Chr. Persbureau meldt:

Te Koffiefontein in Zuid-Afrika heeft een groot deel van de Ned. Geref. Kerk zich van deze afgescheiden en zich bij de Geref. Kerk gevoegd, omdat in de eerstgenoemde kerk afzonderlijke bekertjes bij het H. Avondmaal werden ingevoerd.

Men zal in de nieuwe kerk wel goed blijven preeken. En inzake de sacramenten meenen, nog beter dan de voormalige broeders, getrouwd te blijven aan de instelling van Christus.

Er is dus een nieuwe „ware kerk” geboren, indien men meent, dat wat deze heeft genoeg is om ware kerk te heeten.

Tenzij iemand meenen mocht, dat de thans tot invoering der bekertjes overgegangene kerk eo ipso had opgehouden, ware kerk te zijn. Maar daar denk ik dan anders over.

Trouwens, over dat andere denk ik ook anders.

Het Confucianisme, en nog wat.

De Nieuwe Eeuw (roomsch-katholiek) schrijft:

Er zijn nog conservatieve kringen in China, die het Confucianisme, dat door eigen tekstcritiek werd vervalscht en door de Westersche ideeënwereld werd ondermijnd, weer zouden willen laten opleven. Tot deze „begunstigers en vrienden” behooren niet alleen conservatieve kringen uit de wereld der geleerden en ambtenaren, maar — merkwaardig genoeg — ook kooplieden uit Zuid-China, dat overigens toch meer doortrokken is van het Boeddhistisch-taoistisch denken. Deze beweging acht het uitgesloten, dat de tegenwoordige morele vervalking, en in het algemeen de politieke en sociale chaos, zouden zijn gekomen, als men de oude Chineesche kultuur en de 25 eeuwen-oude leer van Confucius niet van zich had afgeworpen. De aanhangers van deze — ik zou willen zeggen — eoceten tot opbloei van de Confuciaansche idealen, eischen, dat de interpretatie van de geschriften van den meester, die vroeger ieder ontwikkeld mensch van buiten kende, weer op alle scholen — lagere zoowel als hogere — wordt ingevoerd. Maar het zal vergeefsche moeite zijn. Het ontbindingsproces in het Confucianisme is reeds te ver gevorderd.

Wat de situatie hier volledig geteekend is, zou men kunnen betwijfelen.

Maar wat niet te betwijfelen valt, is dit: gelijk hier het Confucianisme door „tekst-critiek” (een onjuiste naam overigens) en door vermenging met het Westen in zijn bestaan getroffen is, zoo gaan velen „het christendom” prijs geven door hun kritiek en hun vermenging met het Oosten. Ik denk hier aan wat verleden week in het hoofdartikel even ter sprake kwam.

Voor ons een reden te meer, op onze hoede te zijn. Achter het Confucianisme staat niemand; maar het Christendom heeft den levenden Christus te erkennen en te eeren.

De God der Joden.

Da P. Prins besprak in „Geref. Theol. Tijdschrift” een werk van Alfred Rosenberg: „Der Mythos des 20 Jahrhunderts”, 1932. Doel daarvan is dit:

Velen meenen, dat de sterke golf van anti-semitisme, die momenteel over Duitschland rolt, een tijdelijk toevallig verschijnsel is, dat met de kernleer van het Nationaal-Socialisme niet in een wezenlijk-onlosmakelijk verband staat. Zoo willen het de Hitler-verrederders in Holland, om licht te bevroeden redenen, ook maar het liefst voorstellen.

Deze voorstelling is onzes inziens niet de werkelijkheid in strijd. We hopen het aan te toonen in hetgeen hieronder volgt. We willen namelijk met gegevens uit het bovengenoemde werk de vraag beantwoorden: Welke is de verhouding van de „nazi's” tot de natie?

Schrijver handelt dan over den afkeer, dien men heeft tegenover joden, en komt vervolgens tot den „God der Joden”:

Achter dezen innigen afkeer van het ras der joden, leeft de haat tegen de religie der joden. En nog een schrede verder teruggaande, ontmoeten wij de houding van hartgrondigen afkeer tegen den God der joden. Eigenlijk vereenzelvigd hij deze beide, het jodendom met den joodschen God. Jahwe is de schep-

ping van het jodendom, en omgekeerd is het jodendom, wat het is, juist omdat het Jahwe tot God heeft. „Jahwe ist das triebhafte Judentum, der Glaube an ihn die Kraft auch des kleinsten schacherjuden Polens”. (pag. 663).

Zeer nauw worden deze beide met elkander verenigd, jodengod en jodendom. Het valt niet uit te maken, wat van beiden het beste is, ze zijn beide even verachtelijk. „Das jüdische Schmarotzertum als eine zusammengeballte GröÙe leitet sich also her vom jüdischen Mythos der vom Gott Jahwe den Gerechten zugesagten Weltherrschaft.” (pag. 460).

Wij hebben in het eerste artikel gezien, dat de achtergrond van het Nationaal-Socialisme voor een zeer groot gedeelte beïnvloed is door het Vitalisme en Mysticisme (verg. G. T. T. pag. 306, 309, 311), die beide een hartgrondigen afkeer hebben van het Theïsme, en een sterke neiging tot het Pantheïsme. De gedachte, de idee van een persoonlijk God, is op zichzelf reeds voor deze richting onverdragelijk. Laat staan dan een persoonlijk God, zooals ons het Oude Testament hier openbaart. Een persoonlijk God, die de absolute is, en die dan ook volstrekte onderwerping eischt. „Der über allem thronende unnahbare furchtbare Gott, das ist der Jahwe des sog. Alten Testaments, den man mit Zittern lobt und in Furcht anbetet. Er schafft uns alle aus dem Nichts, er verrichtet, wenn es ihm passt, zauberische Wundertaten und bildet die Welt zu seiner Verherrlichung. Dieser syrisch-afrikanische Zauberglaube war aber trotz Feuer und Schwert dem Europäer nicht aufzuzwingen.” (pag. 253).

Gelukkig, zoo juicht de schrijver, is in Europa door medewerking van Eckehart, en de geheele richting van het Mysticisme, Jahwe in Europa principieel ontroond. (Verg. pag. 254 v.v.) Gelukkig, zegt R.

Want de verdere ongehinderde propaganda van deze Godsde in Europa, zou ook niets minder beteekenen, dan de vernietiging van de edele Germaansche ziel. Het zou een moordaanslag zijn op de schoone harmonie van gevoel en wil, die alleen bij het Noordsche ras tot uiting komt. (Verg. pag. 255.)

Kindelijk breekt het oogenblik aan, dat Europa wordt bevrijd van dezen woestijnadaemon: Jahwe. Eindelijk komt de tijd, waarin Wodan geen doode religievorm meer is. „Die Entdeckung und Verkündung der unvergänglichen Freiheit der Seele war jene rettende Tat, die uns bis auf heute gegen alle Erdrosselungsversuche geschützt hat..... Im deutschen Mystiker tritt zuerst und bewusst — wenn auch im Gewande seiner Zeit — der neue, der wiedergeborene germanische Mensch in Erscheinung.” (pag. 228.)

We hooren hier naar Eckehart verwijzen. Hij komt almeer op den voorgrond; vooral Rudolf Otto bracht hem naar voren. Japan, de Oostersche mystici, bestudeerden hem ook. En zoo werkt het eene op het andere in. Ook hier denk ik weer aan het hoofdartikel van de vorige week.

„Psalmen en lofzangen en geestelijke liederen”.

Wij zitten altijd wat verlegen met de „psalmen en lofzangen en geestelijke liederen”, die de Schrift ons beveelt te zingen, tenminste, als wij over een „vrij” kerklied zoo ongunstig denken gelijk door zeer velen nog altijd geschiedt. Da J. W. Gunst spreekt er over in „Leidsch Kerkblad”, en merkt op:

Na de Reformatie in de zestiende eeuw verschenen al spoedig geestelijke liederen. Het was volkspoëzie. Zij zijn bekend geworden onder den naam Schriftuurlijke Liedekens. In de Christelijke Encyclopaedie zegt hier Dr C. Tazelaar van Schriftuurlijke Liedekens: 16e eeuwse Protestantische volkspoëzie omvattende in rijm- en liedvorm gebrachte reeksen bijbelplaatsen en uitingen van geloof en godsvertrouwen te midden van vervolging en druk; bestemd voor de gemeenschapsoefening der geloovigen. Ze zijn weinig persoonlijk, maar eenvoudig en vroom. Tal van bekende, veelgeliefde bundels (Sacramentistisch Liedboek, Nieuw-Geestelijk Lied-Boeckken) zijn bewaard gebleven, van auteurs als Nicolaas Brestkens (1560), Soetken Gerrits (1592), Lenaart Klock (1593), e.d.

Even later:

Over de geboorte van het Christelijk lied en den psaltoon schreef vóór een 40-tal jaren Da J. P. Vischer, predikant bij de Geref. Kerk te Voorschoten, iets in zijn Opstellen uit de Godgeleerdheid, een geschrift vol rijke gedachten, waarvan alleen het eerste stuk is verschenen, dat ook weer kort na de verschijning is teruggenomen, door den uitgever J. H. Bos te Kampen, van hen, die het missen wilden. Ik behoorde tot hen, die liever het stuk betaalde, dan het teruggaf.

Eindelijk:

Zóó is het. Da Vischer zeide het goed: Het kinderlijke, Christelijke gezang en de psaltoon zijn bij uitnemendheid noodig.

De Schriftuurlijke Liedekens zijn in ons land opgesteld, toen men de Roomsche Kerk den rug had toegekeerd. Dr F. C. Wieder, die op het onderwerp Schriftuurlijke Liedekens is gepromoveerd tot Doctor in de Letteren, wijst er in zijn dissertatie in het Hoofdstuk De Kerk in de Liederen op, dat in dit opzicht de Reformatie in Nederland verschilde met die in Duitschland, dat in laatstgenoemd land de aanhangers der Reformatie vele liederen der oude (Roomsche) Kerk behielden, maar dat onder de Schriftuurlijke Liedekens geen enkel is, dat uit de oude (Roomsche) Kerk afkomstig is, zelfs niet in gewijzigden vorm, „alleen zijn er vijf liederen, die naar aanleiding van Katholieke liederen zijn gemaakt om ze er voor in de plaats te stellen”. Zoo is: Weest ghegroet Maria reyne veranderd in een lofzang op Jezus.

Men ziet alzoo, dat het zingen van Nieuw-Testamentische liederen geen verschijnsel is, dat in dezen onzen tijd zich eerst voordoet, maar reeds gevonden werd in de eerste frissche dagen van de Reformatie der

zestiende eeuw. Dit wil nu weer niet zeggen, dat alle Roomsche Katholieke liederen terzijde werden gesteld. Bijzonder toch is in gebruik gebleven: Christus is opgestanden (opgestaan). In sommige Protestantische Kerken zong men het nog in de 18de eeuw.

Dat men er eens over nadenke, als men nog bezwaard is. De vaderen!

K. S.

BOEKBESPREKING

Trouw aan Oranje, Nederland en Oranje

Eén in verleden, heden en toekomst, onder redactie van M. J. Leendertse, ingeleid door Jhr Mr F. Beelaerts van Blokland, geïllustreerd onder leiding van Mr N. Beets, uitgegeven bij gelegenheid van den vijfentwintigsten jaardag van Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Juliana, bij J. M. Meulenhoff, Uitgever, Amsterdam. (Ing. f 4.90, geb. f 6.75; luxe editie tot een beperkt aantal f 25.—)

Terwijl we nog verkeerden onder den diepen indruk van de rouwdagen over ons Vorstenhuis en ons land, zijn er al weer de eerste toebereidselen voor den nationalen feestdag van 30 April, als H. K. H. Prinses Juliana 25 jaar hoopt te worden. Van feestbetoon zal geen sprake zijn, maar binnen de grenzen van de geboden pietet mag toch wel met groote dankbaarheid dit feit worden gedacht. Mede tot dat doel zal worden uitgegeven „Een Historisch Nationaal Prachtwerk”, zooals het op de prospectus heet, „een volksboek voor geheel Nederland”, onder den titel „Trouw aan Oranje”, bevattend 30 bijdragen en vele illustraties.

Een proefaflevering, die we ontvingen, geeft een indruk van het geheele werk. De artikelen zullen zijn deels korte monographiën over de Oranjevorsten en -vorstinnen, deels bijdragen over den band tusschen Oranje en Groot-Nederland, terwijl uiteraard van meer dan een stuk de Prinses het onderwerp is.

Ten einde van deze bijdragen en hun ontwerpers belangstellenden op de hoogte te doen zijn, geven we hier de volledige inhoudsopgave.

1. „Inleiding” van ZExc. Jhr Mr F. Beelaerts van Blokland, Vice-President van den Raad van State.
2. „Trouw aan Oranje” door M. J. Leendertse.
3. „Juliana van Stolberg” door Da A. G. H. van Hoogenhuyze.
4. „Vader Willem” door Mr J. Rambonnet, Burgemeester te Velzen.
5. „Charlotte de Bourbon” door Da R. Dijkstra te Amsterdam.
6. „Louise de Coligny” door Da W. W. Meynen te Dordrecht.
7. „Prins Maurits” door Dr S. P. Haak te Arnhem.
8. „Frederik Hendrik” door Luitenant-Generaal W. E. van Dam van Iselt.
9. „Stadhouder Willem II” door Kol. C. C. de Gelder, Direct. Krijgsarchief.
10. „De Koning-Stadhouder” door Dr N. Japikse, Dir. Koninkl. Huisarchief.
11. „De laatste Stadhouders” door Dr G. Kalsbeek te Zetten.
12. „Koning Willem I” door Dr L. W. G. Scholten te Utrecht.
13. „Koning Willem II” door Pater Kleintjes S. J., Den Haag.
14. „Koning Willem III” door Dr H. E. Enthoven, privaatsdocent Universiteit Leiden en Amsterdam.
15. „Koningin Emma” door Professor Dr H. Brugmans.
16. „Hare Majesteit onze Koningin” door Baron Mr A. van Wijnbergen, oud-lid Tweede Kamer der Staten-Generaal.
17. „Z.K.H. Prins Hendrik” door Dr P. H. Ritter Jr.
18. „Onze Prinses” door Prof. Dr J. H. Gunning, Oudleermeester der Prinses.
19. „Aan onze Prinses” door den Dichter Jan Prins te Scheveningen.
20. „Toen onze Prinses geboren werd” door Dr Felix Rutten.
21. „De dood van Jan van Glymes” door Anton van Duinkerken.
22. „Oranje en Zeeland” door Prof. Ir C. L. v. d. Bilt, oud-lid Tweede Kamer der Staten-Generaal.
23. „De betekenis van 9 September 1933” door Prof. Dr Jhr B. C. de Savornin Lohman, lid Eerste Kamer der Staten-Generaal.
24. „Oranje en het Volk” door Dr K. Huizenga, Directeur Chr. Kweekschool te Middelburg.
25. „De Macht der Oranjeliefde” door Prof. Dr J. A. van Hamel.
26. „Oranje en Afrika” door ZExc. Dr H. D. van Broekhuizen, Gezant van Zuid-Afrika, Den Haag.
27. „Oranje en het Volk” door Dr H. Hans, Voorzitter van den Nederlandschen Journalistenkring.
28. „Oranje en Indië” door ZExc. Mr D. Fock, Minister van Staat, lid Eerste Kamer.
29. „Oranje en Vlaanderen” door Prof. Dr W. de Vreese, oud-hoogleraar te Gent.
30. „Oranje Boven!” door Dr I. H. J. Vos, lid der Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Van tijd tot tijd reserveeren we eenige ruimte in ons blad, om aankondiging te doen van ter bespreking ingezonden periodieken.

Thans ligt weer voor ons de oogst van de eerste maanden van dit jaar, een omvangrijke voorraad, waarvan we uiteraard niet ieder stuk afzonderlijk kunnen bespreken. Met een overzicht moeten we volstaan.

De meeste aanwezigen zijn bekende klanten.

Allereerst De Christelijke Illustratie „De Spiegel” (Uitg. Zomer en Keuning, Wageningen), die behalve op actuele illustratie en foto-reportage vooral zich toelgt op goede belletristische bijdragen. Het is een heele rij van oudere en jongere auteurs, die op dit gebied meewerken: M. Veren, Phé Wijnboek,